Nº7 Hivern 2022 Gener — març

Girona Cultura

Entreactes

Ajuntament de Girona

Música

Contrabaixista, compositor, arranjador, Manel Fortià (Cassà de la Selva, 1984) és un dels grans creadors del nostre jazz, amb un estil propi, melodiós, profund i rítmicament suggeridor, que entronca amb la millor tradició de l'instrument de quatre cordes. Tastaolletes de mena, autor d'una obra prolífica, ha fet duets amb Marco Mezquida i Magalí Sare, entre d'altres, i ha col·laborat amb figures de la categoria de Chano Domínguez, Antonio Lizana, Arturo O'Farrill, Dave Liebman, Chris Cheek i Eliot Zigmund.

Enguany, ha posat en marxa Libèrica, espectacle i disc coproduït per La Marfà i l'Auditori de Girona, que uneix jazz, flamenc i música tradicional catalana.

Manel Fortià

TEXT: MARTÍ FARRÉ
FOTOS: MIREIA MIRALLES

Què és *Libèrica?*

És un projecte que tenia al cap des de fa temps. Quan vaig iniciar les estades a Nova York, vaig començar a treballar amb músics d'aquí: Max Villavecchia, Pere Martínez i Oriol Roca. Vam començar a provar de fer una fusió de flamenc amb jazz més aviat lliure. Vam partir dels cants lliures de flamenc. N'agafàvem uns quants i els adaptàvem a trio de jazz, buscàvem sonoritats i llavors ho mesclàvem, per exemple, amb algun tema de Charlie Haden. La idea era buscar una sonoritat com la de la Liberation Orchestra [de Charlie Haden], amb cantaor de flamenc, i veure què passava si uníem aquests dos mons. Era una cosa per a mi totalment nova.

Quan vaig anar [definitivament] a Nova York allò es va parar una miqueta. Tanmateix, allà vaig començar a tocar amb Chano Domínguez i Antonio Lizana. Amb l'Antonio ens vam ajuntar bastant i vam seguir treballant aquest aspecte de fer *cantes* amb contrabaix i veu. Em vaig immergir bastant en el món d'acompanyar *cantes*, i la veritat és que em va flipar bastant. A Nova York també vaig tocar força amb el bateria Raphaël Panier, amb qui havia coincidit al projecte d'Albert Marquès [músic granollerí que viu i treballa a la ciutat dels gratacels].

Dius que és el teu projecte "més original i innovador", per què?

L'origen del projecte ve de la Liberation Orchestra, però, investigant el repertori, vaig provar de fer cançó tradicional catalana amb flamenc. El projecte ara ha tirat bastant en aquest sentit. En Pere és cantaor, però és català i canta en català en el món flamenc. Tenim també Antonio Lizana, que és de Cadis i, a banda de ser un saxofonista increïble, canta totes les lletres del flamenc. I finalment hi ha Pannier, que té més aviat la sonoritat d'un bateria de Nova York. És una fusió que mai havia fet.

“Del jazz el que més m’agrada és que hi ha molta llibertat, és una música molt flexible, molt viva i sempre es toca diferent.”

Què tenen en comú la música tradicional catalana, el jazz i el flamenc?

Tenen en comú que totes tres són folklore: de Catalunya, dels Estats Units i d’Andalusia. La música tradicional és tan potent per si sola, que a l’hora d’afrontar una versió hi ha una gran obertura i suggereix moltes idees. Per contra, si agafem un tema de pop, o d’alguna altra música moderna, canviar-lo de cop a vegades fa com cosa. La música tradicional té tanta força, que et permet portar-la cap a diversos llocs sense que perdi la seva essència.

Com heu triat el repertori d’aquest espectacle?

Bàsicament, he anat primer a buscar les cançons que coneixia i m’agradaven. Per exemple, d’*El cant dels ocells* sempre he pensat que té una sonoritat flamenca a la melodia. Va ser la primera cançó que vam fer i la que va donar origen a la proposta. A partir d’aquí, vaig anar buscant altres cançons que m’agradaven, que creia que podien tenir alguna cosa i que les podria encaixar amb algun pal del flamenc. També he fet molta recerca de cançons que no coneixia i m’han agradat.

Per exemple?

La gata i el belitre. Ha estat un descobriment. La coneixia una mica, però no era una de les cançons que se m’acudissin quan pensava en música tradicional catalana. La melodia és preciosa. Ha estat molt fàcil d’enganxar-la [al flamenc i el jazz].

Expliques que aquest projecte el vas madurar a Nova York. Hi ha un fet que sempre m’ha encuriosit: molts músics catalans descobreixen —o promouen— la fusió amb el flamenc quan són a Nova York vivint.

En el meu cas va ser bastant casual. El flamenc sempre m’havia agradat i a Nova York vaig conèixer Chano Domínguez i vaig començar a tocar amb ell. En Chano per a mi és el jazz flamenc personificat al piano.

És gairebé l'inventor d'aquest estil de fer flamenc i jazz.

Sí, tocar amb ell va ser per a mi un aprenentatge molt potent. També amb Antonio Lizana, que és d’una altra generació, però ve a ser el mateix: saxofonista i cantaor que tant pot tocar jazz com flamenc. Quan em vaig ajuntar amb ells, vaig començar a entrar seriosament en aquest món.

També va haver-hi una altra casualitat. Només arribar a Nova York vaig anar a tocar a un club de Queens, Terraza 7, a on vaig fer un concert. Dies després, l’amo em va escriure: “Feia temps que volia organitzar unes jams de flamenc jazz i no trobava la persona adient. Vull que les organitzis tu.” Imagina’t!, acabava d’arribar a Nova York! El cas és que aquestes jams em van servir de laboratori. Obria amb l’Antonio i hi era també Albert Marquès. Amb l’Abert ens vam fer molt amics i vam acabar gravant el disc *Buleria brooklyniana* (Jazz Granollers, 2018). Tot plegat va ser com una conjunció. De fet, aquestes jams ara les porta Albert Marquès.

És més fàcil per a un músic català o espanyol entrar a la molt competitiva escena de Nova York amb una proposta de flamenc jazz?

Bé, és una cosa diferent i no la fa tothom. En el meu cas, no ho vaig triar, va ser per aquesta sèrie de fets que t'he explicat. L'amo del Terraza 7 és colombià i devia veure alguna cosa en mi de flamenc que jo no sabia que tenia.

Si haguessis de destacar alguna experiència del teu periple americà, quina seria?

De Nova York em quedo amb l'energia que hi ha a la ciutat. T'acabes retroalimentant de l'activitat que hi ha a la mateixa ciutat. No saps com, però ets allà i entres en aquella roda de ser més creatiu i més productiu. A banda d'això, tens molts inputs cada dia: vas al metro i hi ha un saxofonista tocant increïble, hi ha molts concerts i moltes jams... La gent fa moltes sessions a casa seva. En un dia, si t'ho muntes bé, en pots fer tres, i les sessions són com concerts: tothom s'ho agafa molt seriosament, amb puntualitat, etc. Sense voler t'acabes impregnant de tot això. Trobo que és molt enriquidor.

A Nova York vas fer un duet amb la pianista catalana Eva Novoa anomenat Barcelona Meets Brooklyn. El duet, de fet, és un format que t'agrada molt, per què?

Perquè és una formació en què em trobo molt còmode, ja des del meu projecte final de l'ESMUC. El duet és un diàleg pur, en el qual hi ha molta llibertat, a on es pot canviar de tema de cop i volta i l'altre s'hi pot enganxar de seguida. És un format molt despullat, en el qual pots construir a partir del silenci. M'agrada molt la llibertat que et permet el duet, pots fer moltes coses i a la vegada t'obliga a esprémer més el teu instrument.

Quan dius "esprémer" a què et refereixes exactament?

A treure el màxim profit possible. El solo és l'exposició màxima per esprémer-te a tu mateix —què puc fer?, ja que totes les decisions són meves. El duet per a mi és com el segon pas, amb la diferència que, en comptes de ser tu sol qui pren totes les decisions, tens un company o companya amb qui dialogues. A la vegada, ell o ella està experimentant amb el seu instrument.

Un dels duets més importants de la teva carrera, o almenys així ho fas constar a la teva biografia, és el que vas fer amb el pianista Marco Mezquida. Destaques molt un disc que vau enregistrar plegats a Girona: My Old Flame (autoeditat, 2015), per què?

Per a mi és un disc molt especial. Vam fer un concert a la Casa de Cultura de Girona i l'acústica ens va agradar molt, a banda del piano: tenien un Steinway de gran cua que sonava molt bonic. Vam decidir fer unes sessions de gravació al mateix lloc i el resultat ens va agradar molt. El projecte va coincidir amb el final de la meva època a l'ESMUC i va néixer quan jo vaig començar a interessar-me pels duets, i més en concret en el de piano i contrabaix.

Seguim amb els duets i parlem del que fas amb Magalí Sare, que no sé si té gaire a veure amb altres propostes teves.

Bé, podríem trobar-hi alguna relació. També fem música tradicional.

És la proposta de més èxit que has fet mai?

Potser sí. Amb la Magalí feia temps que tocàvem plegats. És un projecte que també m'estimo molt i que ha anat evolucionant. Quan vaig anar a Nova York es va parar una mica i ara s'ha pogut reactivar. Hem tingut la sort de treure disc: *Fang i núvols* (Microscopi, 2021). El títol relaciona el

"El duet és un format molt despullat, en el qual pots construir a partir del silenci. M'agrada molt la llibertat que et permet; pots fer moltes coses i a la vegada t'obliga a esprémer més el teu instrument."

"fang", el sediment, amb el contrabaix, i "els núvols" amb la veu de la Magalí.

Doncs jo pensava que més aviat era al revés: la Magalí com a melodista i tu com a "nuvolaire".

Bé, el més interessant és que també podem canviar els papers. Aquest duet es basa molt en el joc. Allò d'"esprémer l'instrument" que t'explicava abans, en aquest grup és a on l'espremem més: fem servir el contrabaix com a *cajón,* toquem amb dos arcs a la vegada... Al voltant del contrabaix hem buscat el màxim de sonoritats possibles. Intentem que cada tema tingui una textura i un color diferent. Encara que el repertori pugui ser més comercial, diguem-ne, que el d'altres projectes meus, el grau d'investigació i d'experimentació és molt elevat.

Què va passar el 24 de maig de 2021 al Palau de la Generalitat quan vau tocar Els segadors?

Per a mi va ser com anar a fer un concert com qualsevol altre dia.

L'últim que t'imaginaves és que passaria res?

No. Ens van dir: "Feu una versió de l'himne," i en vam fer una a l'estil de com toquem cançons com ara *El testament d'Amèlia*. La Magalí va canviar dues paraules i a mi em va semblar perfecte.

En aquell moment no us vau adonar què podria suposar per a algú dir "segadores" en lloc de "segadors"?

Gens. La Magalí va dir "segadores" per un motiu que ella sempre ha explicat: quan canta, per exemple, estàndards de jazz,

també canvia paraules per fer el tema més seu. Va haver-hi molt de rebombori i va ser una setmana una mica intensa a Twitter. En cap moment em vaig imaginar que hi hauria tant d'enrenou.

Es van dir coses molt grosses.

Tenia un compte de Twitter que mai havia fet servir i l'endemà vaig veure de cop i volta no sé quantes notificacions. "Què està passant?," vaig pensar.

És a dir, que no t'havies assabentat de res?

No, vaig arribar a casa pensant: "Mira, hem fet una bona versió." Quan la vaig veure per la tele vaig dir: "Realment l'han sonoritzat fatal." El micro va fallar, o no sé què va passar, però realment sonava fatal. Com a músic em va saber greu. De tot allò altre, al final, buscant la part positiva, vaig pensar que potser mai s'havia parlat tant de música, o d'himnes. Durant una setmana, en lloc de parlar sobre què feia el Barça es parlava de si l'himne es pot canviar, etc. Es generaven debats que al final també són interessants.

Us ha beneficiat o us ha perjudicat aquesta polèmica?

Ens ha beneficiat una mica. És cert que molta gent ens haurà criticat, però també n'hi haurà d'altra que ens haurà descobert gràcies a això, i haurà tingut la curiositat de saber, a banda de dir "les segadores," quina música fem.

Deixem-nos de polèmiques i anem una mica cap enrere. De la teva família no ets l'únic músic professional, sinó que també tens una germana que s'hi dedica, Laia Fortià, bateria. La música era un fet important a casa vostra?

Doncs no. A casa meva no hi ha gaire, per no dir gens, tradició musical.

> "De tot allò altre –la polèmica sobre la interpretació amb Magalí Sare d'Els segadors al Palau de la Generalitat–, al final, buscant la part positiva, vaig pensar que potser mai s'havia parlat tant de música, o d'himnes."

Però m'imagino que els teus pares sí que eren melòmans, oi?

No gaire. El meu pare gairebé zero, i a la meva mare sí que li agradava la música i tenia alguns discos a casa. Recordo de jugar molt amb un tocadiscos que teníem, però tampoc hi havia una gran col·lecció de discos. Per a mi va ser un descobriment a l'adolescència, o una mica abans. Tinc la imatge d'estar mirant la televisió i de veure algú tocant la guitarra elèctrica. Em va impactar i vaig voler tocar la guitarra. A partir d'aquí vaig anar fent els meus referents.

És curiós que en una família sense tradició musical surtin dos fills músics.

És curiós. També és veritat que els dos fills vam fer carreres diferents abans de dedicar-nos a la música. Jo vaig estudiar informàtica i la meva germana magisteri musical. Com que no teníem aquests

referents, no vam descobrir que ens podíem dedicar a això fins que érem més grans. Jo, per exemple, quan em va tocar triar carrera no sabia que existia l'ESMUC, i tampoc sabia que t'hi podies dedicar, a fer de músic. Pensava que era una afició, un *hobbie.*

A tots dos ens va passar una mica el mateix. Va ser quan vam començar a anar més per Barcelona i vam conèixer l'ambient que hi havia que ens vam convèncer de ser músics professionals.

Vas començar fent rock i has acabat fent jazz, com va ser aquest procés?

Quan tocava la guitarra tots els referents que tenia eren de heavy metal i rock dur, i el que més m'impactava de la guitarra era tocar ràpid. Ara crec que soc tot el contrari d'això. Del rock vaig passar cap al funk. Em va començar a agradar el soul, la música negra, sobretot quan vaig agafar el baix elèctric. Llavors vaig començar a escoltar una mica de jazz fusió —Tribal Tech, me'n recordo—, i a partir d'aquí ja vaig començar a escoltar més jazz. Va ser quan vaig passar al contrabaix.

Et vas identificar més amb aquesta música que amb la que havies fet abans?

Sí, però quan tocava rock sempre m'havia agradat molt la improvisació. Recordo que quedàvem per tocar amb grups que teníem amb col·legues i ens posàvem a improvisar. No sabíem res del que fèiem, però passàvem tardes senceres allà, improvisant i component temes. M'agradava molt la part improvisada i amb el jazz vaig veure que això era molt important. Del jazz el que més m'agrada és que hi ha molta llibertat, és una música molt flexible, molt viva i sempre es toca diferent.

Els teus inicis són a les comarques gironines. Com veus l'escena de les músiques, podríem dir, creatives a Girona?

Veig que cada vegada està millor. La meva connexió amb el Taller de Músics va ser quan vaig començar a tocar el baix. Em van parlar d'una escola nova que portava José Alberto Medina [reconegut pedagog i pianista canari], que en aquells temps vivia a Girona. Allà vaig conèixer Manel Vega i César Martínez, que em van recomanar d'anar cap a Barcelona. Aquell va ser el meu pont per començar a descobrir tot el que hi havia a Barcelona. L'escola d'en José Alberto va fer molt planter i molta comunitat. Quan va tancar tot allò es va desmuntar una mica. He estat uns anys desconnectat [de Girona] fins ara, que estic fent classes al Conservatori, a on han obert una aula de moderna. He anat veient gent que ha sortit aquests últims anys al Sunset.

Ara que menciones el Sunset Jazz Club, recordo el bateria Ramon Prats definir-lo com un tresor. Què en penses?

Que el Sunset és realment un tresor. Ha sigut la salvació del jazz a Girona durant tots aquests anys. Realment se'ls hauria de fer un monument per com estan aguantant. Me l'estimo molt perquè, a més, al Sunset és a on vaig descobrir el jazz, gràcies a les jams i als concerts. Tenia curiositat per veure música en directe i el Sunset era el lloc de Girona que m'oferia això.

Últimament has estat fent una gira amb la trompetista Milena Casado, una de les grans revelacions del novíssim jazz nacional. Amb la teva experiència, com veus el futur d'aquestes noves generacions?

Tinc molta esperança en les noves generacions. Crec que venen amb una mentalitat molt oberta i amb una energia molt fresca. És cert que tot està molt fotut i que cada cop serà més difícil viure de la música.

Amb la covid han tancat molts locals i alhora cada cop surt més gent del grau superior [de Jazz]. Però aquestes noves generacions, com deia, tenen molta energia, molta creativitat i ganes de reinventar-se. S'acabarà trobant la fórmula per reinventar-se. La professió de músic, com la teníem entesa fins ara, anirà mudant, s'anirà adaptant als nous temps. No sé com, però amb tots aquests fenòmens digitals d'Instagram, dels concerts en línia, les noves generacions hi estan molt implicades. S'hi mouen com peixos a l'aigua.

I amb la teva generació què passarà?

Ho tenim més fumut, perquè no ens sabem moure tan bé amb aquests temes digitals, però... no ho sé, intento ser optimista, perquè ser pessimista no et porta enlloc. Ens tocarà a tots reinventar-nos. Alhora crec que és molt important fer costat a la gent que segueix donant feina als músics. Que no es perdi la música en directe. És un dels béns que no es pot reproduir digitalment, de cap manera. Un concert és una experiència única que no vius igual a YouTube. Des d'una pantalla no t'arriba l'energia d'un concert. ✻

Girona Cultura

www.girona.cat/cultura
twitter/@cultura_gi
facebook.com/GironaCultura
youtube/GironaCultura

Diputació de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Ajuntament de Girona